

YENİCE KÖYÜ KÖPRÜSÜ VE MİRYOKEFALON SAVAŞI

Ramazan Topraklı

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği Bölümü, Ankara

Özet

Miryokefalon savaşı, 1071'deki Malazgirt Savaşı'nı müteakip kurulan Türkiye Selçuklu Devleti'nin Anadolu'da var olma mücadelesidir. 1176 yılında Doğu Roma İmparatorluğu ile yapılan Miryokefalon Savaşı'nın yeri konusunda çeşitli görüşler vardır. Bu görüşlerden önemlileri savaş alanını, Kundanlı, Karamık Beli, Çivril ve Gelendost Fatlın Ovası olarak göstermektedir. Bu çalışmada bunlardan farklı, yeni bir görüş tarih camiasına sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Miryokefalon Savaşı, Türkiye Selçuklu Devleti, Doğu Roma İmparatorluğu, Yenice köyü köprüsü.

YENİCE VILLAGE BRIDGE AND MYRIAKEPHALON WAR

Abstract

The Myriakephalon (Tribritze) War, the struggle of the Turkey Seljukid State for existence in Anatolia afterwards the Manzigert victory. There are various thoughts about the true place of the Myriakephalon War, happened in 1176, between the East Roman Empire and the Turkey Seljukids State. Substantials from these, signing about the war place Kundanlı, Karamık Beli, Çivril and Gelendost Fatlın Plain. In this paper, a distinctive sight are presented to historians except former idias newly.

Key Words: Myriakephalon (Tribritze) War, Seljukid Sultanate of Rum, East Roman Empire, Yenice village bridge.

1. Giriş

Türkiye'nin en güzel köşelerinden biri olan Hamideli diyarının tarihini öğrenmek için Devlet Arşivleri'nden konuyla ilgili kitapları incelerken Afşar kazasına bağlı "Yenice köyü köprüsü" diye bir ibare dikkatimizi çekmişti. Maamafih, bölgede daha başka köprüler veya yapılar kayıt altına alınmazken, sadece Yenice köyü köprüsünün vakıf konusu olması ve vakıf defterine yazılmış olması ayrıca dikkatimizi çeken bir nokta olmuştur.

Özellikle Hamidoğulları Beyliği, Türkiye Selçuklu Devleti'nin bıraktığı tekke, zaviye, mescit, camî, medrese, kervansaray ve bunların vakıflarını sağlam muhafaza etmeyi başarmış, daha da önemlisi bunları hizmet hâlinde Osmanlıya devretmiştir. Bu

durum, Hamidoğulları Döneminden kalan Osmanlı tapu ve evkaf kayıtlarına da geçen bilgiler ile doğrulanmıştır. Ancak 1940 yılından sonra üstte saydığımız eserlerin büyük bir bölümü ya yıkılmış ya kaybolmuş ya da yıkılmaya terk edilmiştir (Kofoglu 2006: 43).

Kısaca bugünkü “Doğu Hamideli”ye bakılırsa, Sultan Dağları, Karakuş Dağları, Akdağ, Davras Dağı, Gölcük Dağı (Gelincik veya Barla) ve Anamas Dağları’yla çevrili olan Hamideli yöresinin doğu kısmında Türkiye’nin en büyük tatlı su göllerinden, 1121 rakımlı Beyşehir Gölü ile 916 rakımlı Eğirdir Gölü bulunmaktadır. Eğirdir Gölü, 570 km² genişliğinde olup, son günlerde Beyşehir Gölü’nün sularının çekilmesiyle hacim olarak Türkiye’nin en büyük tatlı su gölü durumuna gelmiştir. Bu göl, şekil olarak sekiz rakamını andırır ve iki parçadan oluşur. Yöre halkı tarafından güney parçası Eğirdir Gölü, kuzey parçası ise Hoyran Gölü olarak bilinir. Hoyran Gölü’yle Eğirdir Gölü’nün birleştiği Kemer mevkiindeki boğazın genişliği 1400-1500 metre civarındadır. Eskiden 16 metre olan gölün derinliği, suların çekilmesiyle şu sıralar 14 metreye kadar düşmüştür. Kemer boğazında ise, en derin yerin 6-8 metre civarında olduğu söylenmektedir. Hoyran Gölü’nün kuzeyinde, Sultan Dağları’nın Afyon tarafında, bugün bataklık hâline gelmiş ve neredeyse Hoyran Gölü büyüklüğünde olan 1002 rakımlı Geneli veya Karamık Gölü bulunmaktadır. Yine Sultan Dağları’nın kuzeydoğu yönünde, şimdi tamamen kurumaya yüz tutmuş 958 rakımlı Akşehir Gölü vardır. Hoyran Gölü’nün doğusunda çok verimli olan 15 bin dönümlük Kundanlı (Hoyran), batısında ise 100 bin dönümlük ve yaklaşık 940 rakımlı Senirkent (Kara Arslan) ovaları vardır. Afşar, Yenice, Gelendost ve Yaka ovaları da yaklaşık 100 bin dönüm tutmakta ve 940 rakımda bulunmaktadır. Hoyran Gölü’nün çevresi tebeşir arazi, Eğirdir ve Beyşehir göllerinin batısı eosen, doğuları ise miyosen arazi olarak gözükmektedir (Örensun 1937: 522).

Eğirdir şehri de Miskinler Beli vasıtasıyla Atabey Ovası’na, oradan da Isparta, Gönen, Keçiborlu ve Dinar tarafına bağlanırken bir kolla da Burdur’a uzanmaktadır. Daha önceleri sadece Burdur üzerinden Antalya’ya gidilirken, 1965 yılını takip eden yıllarda Dere Boğazı ve Ağlasun üzerinden kestirmeden bir yol açılmıştır. Ağlasun yolunun açılmasından sonra, Dere Boğazı Derneği, yeni çalışmalarını Aşağı Gökdere, Karaca Ören ve Melli köyleri, daha doğrusu Aksu Vadisi’nden Akdeniz sahiline bağlanmak için I. Kazak ve II. Kazak tünellerinin açılmasına yöneltmiştir. 1985 yılında da işe devletin el atması ile 1992 veya 1993 yıllarında yol, bugünkü göl, orman ve dağ manzaralı hâlini almıştır.

Dört tarafı dağlarla çevrili olan bu bölgenin batı kapısı Uluborlu’dan batıya giden yol olup, Keçiborlu ve Çöl Ovası’na açılır. Kuzeyindeki Boz Durmuş, Mermerli ve Karamık belleri Afyon tarafına, kuzey doğusundaki Cankurtaran ve Çimendere belleri ise Akşehir’e açılır.

Sultan Dağları ile Kızıldağ arasında bulunan 1290 rakımlı Fele Beli ise Gelendost, Yalvaç ve Karaağaç’ın âdeta doğu kapısı olup Beyşehir ve Konya yönüne açılır.

1950’li yıllarda Beyşehir Gölü’nün batı kıyısından açılan bir yolla Yenişarbademli tarafına bağlantı sağlanmıştır. Bölgenin güney kapıları ise Eğirdir ve Isparta’dır.

500 yıl önceki “Doğu Hamideli” incelendiğinde şöyle bir manzara karşımıza çıkmaktadır: Türkiye Selçuklu Devleti’ne hizmet için, daha evvel Suriye civarından gelmiş olan Hamit Bey, Anadolu’nun Moğolların işgaline uğramasından sonra, M.1280-1300 yılları arasında, Uluborlu şehri (Bergulu, Kargulu veya Kargulu da olabilir) merkez olmak üzere bir beylik kurmuştur(Kofoğlu 2006: 130-142). H.702/M.1303 tarihli vakfiyede Hamit Bey için Sultanü’l-Berreyn ve’l-Bahreyn (İki kara ve iki denizin sultanı) (Böcüzade 1983: 19) yazılmıştır. Bize göre Böcüzade’den farklı olarak, iki denizden Hoyran ve Eğirdir gölleri, iki karadan da bu iki gölün doğusu ve batısında olan karalar kastedilmiş olmalıdır. Hamit Bey’in İlyas Bey’den torunu olan Dündar Bey, Hamidoğulları Beyliği’nin merkezini Felekabad (Eğirdir) şehrine nakletmiştir. Daha sonra Beyliğin sınırları doğuda Seydişehir, Beyşehir, Akşehir, Yalvaç ve Karaağaç’a; batıda Burdur, Keçiborlu, Ağlasun, Bucak (Oğuzeli), Gölhisar ve Acıpayam’a (Gölhisar Karaağaç’ı) kadar ulaşmıştır. Hamidoğulları Beyliği’nin topraklarına Hamideli veya Hamid Kıt’ası (Böcüzade 1983: 18-24), halkına ise Hamid Türkmenleri denilmiştir.

M.1382 yılında, Doğu Hamideli dediğimiz Seydişehir, Beyşehir, Akşehir, Karaağaç, Yalvaç ve Isparta¹ kazaları dahil olmak üzere, altı kaza, 80 bin altın karşılığında, siyasi sebeplerle Osmanlı Devleti’ne verildikten sonra, Osmanlı Devleti bu toprakları “Hamid Livası Kanunnamesi” ile yönetmiştir. 1927 yılına kadar bu yöreye Hamideli denilmiştir. 1472 yılından (Böcüzade 1983: 28) sonra, Hamideli’nin kalan kısmı da Osmanlı topraklarına katılmış ve 1530 yılında bir yazım yapılmıştır. Bu yazımda, Hamid Livası’nın İrle, Burdur, Ulu-Borlu, Kiçi-Borlu, Gönen, Isparta, Ağlasun, Eğirdir, Afşar, Yalvaç, Gölhisar ve Kara-Ağaç Göl-Hisarı (Acıpayam) kazaları ile Anamas, Barla, Kara-Ağaç, Kartas (Kartoz), Yuva, Yavice nahiyelerinden oluştuğu anlaşılmaktadır². 1530 yazımında bir mezra durumundaki Eğirdir Yörüklerinin yaşadığı Hoyran Mezrası ve çevresinde, 1568 veya ona yakın bir tarihte yapılan yazımda 36 pare köyü olan Hoyran kazasının oluştuğu görülmektedir (Arıkan 1988: 41).

Hoyran ve Eğirdir göllerinin birleştiği Kemer Boğazı’nın dâhil olduğu Afşar kazası ile Hoyran Gölü’nün doğusunda ve kuzeyinde bulunan ve Eğirdir kazasına bağlı olan yer ile Hoyran Gölü’nün batısında bulunan Kara Arslan Ovası’nın bağlı bulunduğu Uluborlu kazasının M.1530 yılındaki hâlini anlamaya çalışırsak, şunları görürüz³:

1-Afşar Kazasına Bağlı Olup Bugün Dahi Varlığını Sürdüren Köyler: Bağlı

1 Yunan unsurların Balkanlar ve Anadolu’da aleyhimize hareket etmesi sonucu olarak, 1891 yılında Isparta adı Hamidâbat olarak değiştirilmiştir (Böcüzade 1983: 18). Ne var ki, iki isimli olmadığı hâlde iki isimli zannedilerek, “iki isimli vilayetlerin tek isimle yad edilmesine dair 4248 sayı ve 24. 10. 1926 tarihli İcra Vekilleri Kararı” ile hem merkez kazamızın adı, hem de vilayetimizin adı, kökü Roma ve Bizans’a dayanan Isparta adıyla değiştirilmiştir:

2 T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No.: 13, 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I, Ankara, 1993

3 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, s. 24-26 ve 61-68.

(Bağlılı), Balcı, Çaltı, Keçili, Köke, Kötürnek (Madenli), Şaraphane (Esinyurt), Yaka ve Yenice köyleridir. Balcı ve Keçili bir ara yok olmuş olup, daha sonra bunların örenleri üzerine aynı adla tekrar köyler kurulmuştur.

Ören Yerleri Bilinen Afşar Köyleri: Ak-çapa, Akmescid, Akbük, Dere veya Dere Ağzı, Güdül, Ilgun, İn, İt-Burnı, Maziye, Kızık, Kızıl Kaya, Kuyucak, Rum-Değen köyleri ve Barla nahiyesine bağlı Dutaş Karyesi'dir.

Neşet Çağatay tarafından Afşar sınırları içinde gösterilen Kuyucak köyü ile 1530 kayıtlarındaki Kuyucak köyü, Balcı köyünün kuzey batısındaki Kuyucak Öreni, yaylak ve kışlak şeklinde aynı köy olmalıdır. Sultan Dağları'ndan doğup, Yalvaç civarından geçip gelen Akçay veya Doğanbey Çayı olarak da söylenen, 100 bin ölçekli haritalarda ise Öz Deresi olarak gösterilen akarsuyun adının Bigadiç Çayı olduğu yazmaktadır (Çağatay 1944: 1744). Bu çayın bir adı da Eflâton (Kaçınzade 2005: 24) Çayı'dır. Mihail (Yeşilköy) ve Sarı İdris köyleri de Eğirdir kazasının Anamas nahiyesine bağlıdır. Mihail köyünün altında bulunan ve eskiden Uluborlu kazasına bağlı Dadil köyü (Kofoglu 2006: 340), 1530 defterlerinde görülmemektedir.

2- Hoyran Yöresi Köyleri ile Eğirdir Yörük ve Cemaatları Şöyledir:

Timur, Koyranlu, Gözlu, Keçili, Namraş, Kara Halillu, Eşeklu, Yavdaş veya Bavdaş, Saruca Ma'mad, Kıracılı, Firuzlu, Kundanlı, Akdağ, Kızıllu, Karamanlu, Kumral, Çilkaramanlu, Salihlu (Çobansa), Karacalu, Saruhan, Kasımoğlu, Karacaoğlu Obası ve Mustafa Fakih Cemaati.

Bugün Dahi Varlığını Sürdüren Köyler: Akça-hisar (Akçaşar), Elgi (İleği), Gökce (Gökçe Ali), Göynüçük, Mısırlı, Tokmacık, Kul-saru (Kurusarı), Yayıclar (Yağcılar, yayla yün attıkları için Yayıclar şeklindedir.) olup bugün hepsi de Yalvaç kazasına bağlıdır.

Ören Yeri Belirli Olan Köyler: Mermerli-Beli (Kaşıkara), Kökez (Tokmacık-Akçaşar arasında), Göçet (Eyüpler köyünün batısında Kekeç denilen yer), Kayı (Kundanlı, Kayı Hr.), İl-Almış (Kundanlı, Ulamış denen yer), Ağıl (Kaşıkara, Ağıl önu), Ekizceler (Eyüpler olabilir), Özlüce-Ağaç (Kırkbaş köyü Eğrice Hr. yeri), Suvad (Taş Evi'nin doğusu Hoyran Gölü kenarı), Beldecik mz. (Yk. Tırtar'ın yanında), Akça-Kilise (Gaziri adası, 1530 yılında ada olmayıp Hoyran ayağında 927 rakımlı bir tepelik durumundaydı. Gaziri adasının yüzeyi göl sularının alçalıp yükselmesiyle değişmektedir. Gölün rakımı 916 iken, alanı 70 dönüm civarındadır. Bu köyde Uluborlu Bula Zaviyesi'ne ait 18 dönüm vakıf arazisi vardır (Arıkan 1988: 138). Zamanla göl sularının yükselmesiyle Akça Kilise köyü dağılmış, meydana gelen adacık 2 km mesafede, Aşağı Tırtar civarında, Afşar kazasına bağlı Karzı, Kaziri veya Gaziri köyü ile anılmaya başlamıştır (Ramsay 1960: 463).

Ören Yeri Belli Olmayan Köyler: Çeltük, Delikli Kaya, Ören Deresi, Balıkçı Hacı, Özlüce-Ağaç, Koz-Ağacı, Kuruca-Boğaz, Avdancık, Bayındır, Cözer, Köşeler.

“Deştbanî-i Hoyrân ayağı ve Arslan ayağı gayr-ı ez mukayyedât, hasıl 690” (Akçe) şeklindeki, muhasebe defterinin 300. sayfasındaki kayda göre, “ayak” diye bahsedilen şey, ya Hoyran ilâ Kara Arslan ovalarının Hoyran Gölü kıyılarıdır veya bu iki ovidan geçip gelen akarsuların göle döküldükleri yerdir. Bu iki ayaktan Deştbanî adı altında 690 akçe gelir alınmaktadır.

3-Uluborlu Kazasının Bugün Devam Eden Köyleri: Belisiye (Bisse, Başköy), Dere (Dere Köy), İleyler (İleğidağı), Kabaclu (Küçük Kabaca), Senirkent (Senirkent ilçesi), Ulu-Küp (İlegüp, Ulubey), Yassıviran (Yassı Ören), Göreme (Güreme), Yüreki Kabaclu (Büyükkabaca).

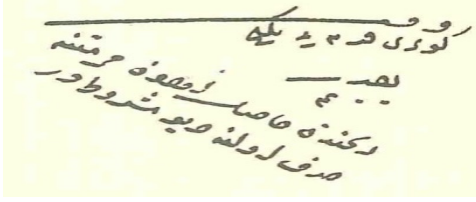
Yeri Belirli Köyler: Abdülcebbar (Alcibar kuyusu, Garip ile Güreme arası), Çaylak (Yassıören, Büyükkabaca arası), Kara-Aslan (Uluborlu, Senirkent arası), Kucak (Senirkent Hastanesi, Güreş yeri arası), Kayılı (Büyükkabaca, Namraş mevkiinde), Akça Keçili (Ak Keçili Köyü), Boz Durmuş (Boz Durmuş Beli’nde).

Yeri Belli Olmayan Köyler: Çakal, Şuayb (Garip), Susuz, Bude, İshaklar, Salgan, Salgan Öyüğü, İbn-i Emre’dir. İne-sara (İnhisar) köyü adına arşiv defterlerinde rastlanamamıştır. Ayrıca Bağlucalar, Çatak-Oğlu, İshak Viranı, Papa Deresi ve Yuvalı mezraları ve Bozdurmuş Beli, Yoğurtçu Derbendi, Ak-Orpaz Dağı yaylası ve Orpaz Dağı Çayırılığı Uluborlu kazasında geçmektedir.

I. Alaeddin Keykubad zamanında yaptırılan Gelendost Hanı (Kofoğlu 2006: 342) ile Mübarizeddin Ertokuş tarafından yine I. Alaeddin Keykubad zamanında Uluborlu’ya bağlı Dadil köyünde yaptırılan kervansaray aynı eserdir. H.620 yılında yaptırılan bu hanın veya kervansarayın zaman içinde değişik adları Alaeddin Hanı, Dadil Hanı , Ertokuş Kervansarayı, Kudret Hanı ve Gelendost Hanı şeklindedir. Uluborlu’nun Dadil köyündeki bir kısım arazinin Eğirdir Ulu Camii veya Hızır-bey Camiinin (Kofoğlu 2006: 336) vakıfları arasında bulunması bize önemli ipuçları vermektedir. Eğirdir, Dadil Hanı⁴, Yenice köyü köprüsü ve Uluborlu arasında mevcut olan kervan yolunu hatırlatmaktadır.

YENİCE KÖYÜ KÖPRÜSÜ

⁴ Kervansaraya, Mübarizeddin Ertokuş yaptırdığı için ‘Ertokuş Kervansarayı’, Sultan Alaeddin Keykubad’ın saltanat döneminde yapıldığı için de ‘Alaeddin Hanı’ denmektedir. Hanın 300 metre üzerinde bir evlik yerden bir değirmeni döndürecek kadar su kaynamaktadır. Bu sudan dolayı ihsan yeri, vergi yeri manasına, buraya, Farsça-Türkçe karışımı ‘Dadil’ denmektedir. Arapçanın etkisinde kaldığımız dönemlerde de aynı manaya gelen ‘Kudret Hanı’ denmiştir. Belki kervansaray buraya bu suyun hatırına binaen yapılmıştır. Şimdi de Gelendost kazasının hudutları içinde kaldığı için ‘Gelendost Hanı’ diyorlar. Beylikler döneminde burada Uluborlu’ya bağlı ‘Dadil köyü’ bulunmaktaydı.

“vakf-ı köpri-i karye-i Yeñice”

Nakid 400 (akçe), rubhundan hâsıl olan meremmetine sarf oluna deyü meşrûtdur.”,(400 akçenin gelirinden elde edilen para ile köprünün küçük onarımlarında kullanılması için bir vakıf kurulmuştur.)

İki-üç sene evvel varlığından haberdar olduğum bu köprüyü yerinde görmek için, 23 Eylül 2008 Salı günü, Jeolog A. Hamdi Taşlıca Bey’le birlikte yöreye bir gezi düzenledik. Öncelikle, Gelendost ilçesi merkezinden 16 km kadar Eğirdir tarafında, Yeşilköy köyünün hudutları içinde bulunan ve H.620 yılında Sultan Alaeddin Keykubad tarafından Vali Ertokuş’a yaptırılan Dadil veya Kudret Hanı’nı ziyaret ettik. Daha sonra, Gelendost ilçesinin Afşar köyüne uğradık ve Afşar Camisi’ni ziyaret ettik. Bu cami, Ankara’daki Ahi Elvan ve Ahi Şerafeddin (Aslanhane) camilerine benzemekte olup, 1530 yazımında Afşar Camisi olarak geçmiş bulunmaktadır.

Böcüzade, Eğirdir Gölü’nün “7 ilâ 10 km eninde, 35 km boyunda ve akıntısının Hoyran cihetinden Eğirdir’e doğru ve pınar pazarı mevkiinden de Tepeli köyüne doğru aktığını” söylemektedir (Böcüzade 1983: 60).

Afşar yerleşim yeri içinde ve Yenice köyüne göre ters istikamette bulunan bu köprüye neden Afşar köprüsü değil de, Yenice köyü köprüsü denmiş olduğunu düşünmekten kendimizi alamadık. Çünkü o devirde Afşar büyük bir yerleşim yeri ve kaza merkezi olup mantıken köprüye buranın adının verilmesi gerekirdi. Köydeki tarihî yapılar bunun bir kanıtıydı. O hâlde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğüne 1993 yılında izin ve tıpkıbasım olarak yayımlanan 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) s. 68’de “Yeñice köyü köprüsü, Afşar kz., 314” diye düşülmüş olan kayıt neydi?

Kemer mevkisi adından da anlıyoruz ki bu köprü, kemer tarzında yapılmıştır. Kemer Boğazı, Yenice köyünün 9 km batısında, Eğirdir ve Hoyran göllerinin birleştiği yerde bulunmaktadır.

438 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri’nin 314. sayfasında görüldüğü gibi siyakat hattı ile “vakf-ı köpri-i karye-i Yeñice”, nakid 400 (akçenin), rubhundan hâsıl olan meremmetine sarf oluna deyü meşrûtdur.” diyerek, vakıf kayıtlarına geçmiş olması, köprünün hem büyük, hem de önemli olduğunu göstermektedir.

Eğirdir ve Hoyran göllerinin birleştiği yerde, o günün şartlarında bir kemer köp-

rünün yapılmış olması, boğazın bir ırmak hâlinde olduğunu göstermektedir. Hoyran Gölü'nün doğusunda o zaman var olan Hoyran adlı mezra yerinde şimdi nahiyeye merkezi olan Hoyran veya Kundanlı kasabası bulunmaktadır. Kemer tarzında yapılmış olan Yenice köyü köprüsünün üzerinden gidilince, Uluborlu-Afşar arası 47 km civarında bir mesafe tutmaktadır. Aksi hâlde Afşar kazasından, Uluborlu ve Barla şehirlerine göl aracı olmadan gitmek mümkün değildir.

O zamanlar, 191 nefer ve 146 haneli büyük bir köy durumunda olan Gelendos⁵'un , 4 km mesafede bulunan Afşar kazasına doğrudan bağlı olmayıp da 31 km uzaklıktaki Barla nahiyesine bağlı olması, bu iki yer arasında geçmişe dayanan önemli bağların var olduğunu göstermektedir.

Barla kasabası'nın ve Eğirdir Gölü'nün tam doğusunda bulunan, tarihteki Dadil köyü⁶ (Kofoğlu 2006: 340-341) ve Dadil Hanı ancak Yenice köyü köprüsünün varlığı sayesinde 63 km mesafedeki Uluborlu kazasına bağlanabilmektedir.

Seyyah İbni Battuta “Bu gölde dolaşan gemilerle iki günde Akşehir ve Beyşehir ile öteki köy ve kasabalara gitmek mümkün olmaktadır.” (İbn Battuta 2008: 277) der. Hâlbuki, Eğirdir'den Beyşehir'ne gemiyle gidilemez. Olsa olsa Hoyran Gölü'ndeki yerleşim yerlerine gidilebilir. Beyşehir Gölü'nün batı kıyısında Hoyran (Gölyaka) adında bir yerleşim yerinin bugün dahi var olması, Gelendos isminin de küçük bir değişikliklerle Geledos olarak Beyşehir Gölü'nün kıyısında bulunması, İbni Battuta'nın da, bizim de yanılığımıza sebep olmuş olmalıdır. İbni Battuta'yı yanıltan diğer bir husus da, Sultan Alaeddin Keykubad'a ait, Beyşehir Gölü kıyısındaki ünlü Kubadabad Sarayı ve bu sarayın Hoyran adındaki bir yerde olmasıdır. Yenişarbademli kazasının kuzey batısında bulunan 1772 rakımlı Geledos tepesinin de Hoyran köyünün 2 km kuzeyindeki Alaeddin Keykubad'a ait yazlık saraya olan uzaklığı 8 km'dir. Hoyran Gölü ile Beyşehir Gölü'nün karıştırılmasına, bu bilgi kargaşası sebep olmuştur.

Öyle anlaşılıyor ki, Hoyran Gölü, Sultan I. Ahmet'in saltanat zamanı olan M.1614 yılında taşıdığı zaman, hem Yenice köyü köprüsü, hem de Yenice köyünün yakınında olduğu sanılan Maziye köyü ve diğer bazı köyler sular altında kalmıştır. Maziye köyü sular altında kaldığı için de insanları Yenice köyüne taşınmışlardır (Çağatay 1944: 1743 – 1744).

Roma, Bizans ve Türk Yolları

Halil Rıfat Paşa'ya ait “Gidemediğin yer senin değildir.”⁷ sözünün önemini Roma İmparatorluğu'nun idarecileri çok öncelerden anlamış olmalı ki idaresi altında bulunan bütün yerlerde sayısız yol ve köprü yapmışlardır. Bizim bölgemizde de Roma

5 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, s. 311- 313

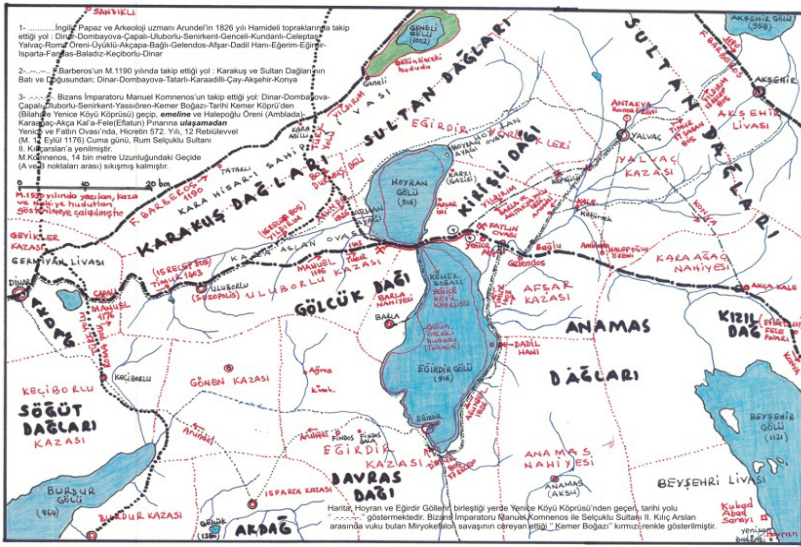
6 Osman Turan, Uluborlu Dadil köyünde, Ertokuş'un bir kervansaray yaptırdığından bahsetmektedir. Sözü ettiğimiz köprü göz önüne alınmadığı takdirde, Dadil köyü, Uluborlu'da bulunamaz.

7 Vali ve Sadrazam H. Rıfat Paşa (1827- 1901), 500'e yakın köprü, 900 civarında menfez, 410 bin metre Bağdat Yolu yanında, 500 bin metre şose yaptırmıştır. Yol mühendislerinin piri sayılan H. Rıfat Paşa, 6 yıllık sadrazamlığı esnasında ölmüştür.

askerleri İpek Yolu dediğimiz ticaret yollarını ve bu yol üzerinde bulunan Yenice köyü köprüsü ile Çaltı ve Hüyük köyleri arasında Karabey Deresi üzerine ve Aksu, Zindan Mağarası önüne de birer kemer köprü yapmışlardır. W. M. Ramsay, Hamideli Sancağı'nda Uluborlu, Afşar, Eğirdir, Yalvaç ve Karaağaç civarından geçen yolları göstermeye çalışmıştır (Ramsay 1960: 22-23).⁸

Afşar halkı, Afşar, iki gözlü kemer köprü, Dodos, Üründüğüm, Akmezgit, Hüyük önü, Şaraphane altından Kudret veya Dadi Hanına giden eski yola "ipek yolu" diyorlar. Aynı zamanda Afşar kazası, Yenice köyü, Dedelik (Kızılalı mevki), Yenice köyü köprüsü, Senirkent ve Uluborlu üzerinden Denizli'ye giden yol da "ipek yolu" olup Roma'ya ait askerî yoldur. O zamanlar Yalvaç'ın kuzeyinde bulunan Antakya adlı Roma şehrine, bahis konusu bu köprü ile Çaltı, Köprülü ve Hüyük köyleri üzerinden geçilerek gidilmekteydi.

W. M. Ramsay, bu köprüyü bilmediği için Roma yolunu Gençeli-Kundanlı üzerinden geçirmiş ve Roma askerî yolu (Ramsay 1960: 435) yakınında aradığı Barla şehri ni de Beyşehir Gölü yakınına yerleştirmiştir.

Harita-1: 1530 yılındaki varlığı bilinen ve M.1176 da Manuel Komnenos'un geçtiği Dinar-Çapalı-Uluborlu istikametinden gelip Yenice köyü köprüsü-Afşar-Karaağaç üzerinden Konya'ya giden tarihî yol, o günkü kaza ve köyler belirtilmiş olup İngiliz Papaz ve Seyyah Arundel'in 1826 da geçtiği yol da bu haritada gösterilmiştir.

8 Ayrıca muhtelif zamanlarda bulunan yolları gösterir Eski Küçük Asya Haritası eserde mevcuttur.

1. yol: Adalar Denizi sahilinde bulunan Efes (Ayasluğ) kentinden başlayıp Denizli-Dinar-Uluborlu-Yenice köyü köprüsü ve Afşar üzerinden Konya'ya giden Roma dönemi yolu, Kızılalı mevkiini geçer geçmez çatallanır; bir kol, Çaltı-Köprülü ve Hüyükü köyleri üzerinden Yalvaç, Yalvaç Antakya'sı ve Akşehir'e gider. Diğer bir kol, yenice köyü üzerinden Afşar kazasına gider. Afşar'da yol tekrar ikiye ayrılır. Bir kol, iki gözlü Selçuklu köprüsü⁹, Dodos, Dadil Hanı, Eğirdir, Adada ve Beşkonak üzerinden Side'ye; diğer bir kol da, Gelendos, Bağlı, Amblada ve Karaağaç üzerinden Konya'ya gitmektedir. Bağlı, Kötürnek, Örkenez ve Yalvaç, Örkenez yollarıyla Örkenez köyüne, oradan da Sultan Dağlarını aşarak Akşehir'e ve Konya'ya ulaşır. Barla-Yalvaç yolu üzerinde bulunan, adını Roma dönemi tek gözlü bir kemer köprüden alan ve 1530 yazımında 36 hane olarak gözükten Köprülü köyü, bugün artık mevcut olmayıp insanları Eğirler köyüne göçmüşlerdir. Hoyran Akçaşar'ı köyünden doğan Karabey Deresi üzerinde bulunan bu kemer köprü de yakın zaman önce üzerinden geçen ağır vasıtalara dayanamayıp aynı Afşar-Gelendost arasındaki tek gözlü kemer köprü gibi 1960'lı yıllardan sonra hasar görmüş olup yanı başına beton bir köprü yapılmıştır.

Kemer Boğazı'nda bulunan Yenice köyü köprüsü ve Köprülü köyündeki köprü, Barla şehrinin Efes-Konya arasındaki Roma dönemi yollarıyla ve Yalvaç Antakya'sı ile olan bağlantısının en güzel delilidir. Selçuklu Devleti bu Roma yollarını kullanmış olmalı ki Afşar-Eğirdir arasına H.620/M.1223 yılında Sultan Alaeddin Keykubad tarafından adına Alaeddin Hanı, Dadil Hanı, Kudret Hanı hatta Ertokuş Kervansayı da denilen ve günümüze kadar ayakta kalabilen bir kervansaray yaptırmıştır (Böcüzade 1983: 59).

Kemer Boğazı'nda, Roma dönemine ait olduğunu sandığım tarihî bir kemer köprü vardır. Bu köprüyle gölün doğu ve batı yakası birleşmektedir. Adalar Denizi'ndeki Efes liman kentinden başlayıp Denizli-Dinar-Uluborlu üzerinden gelen tarihî ipek yolu ve Roma dönemi askeri yolu bu köprüden geçerek Konya şehrine gitmektedir. "Kemer mevki" ve "Kemer Boğazı" yer adları, isimlerini bu kemer köprüden almaktadır. Eski iki şehir olan Barla ve Gelendost bu köprüyle birbirine bağlanmaktadır.

2. yol: Efes'ten gelen Roma Yolu, Dinar'ı doğu istikametine doğru 5 km geçtikten sonra, Dombay Ova denilen yerde bir kol Uluborlu'ya (1. Yol) giderken diğeri ise Karakuş ve Sultan Dağlarının eteklerinden, Tatarlı, Çay üzerinden Akşehir ve Konya'ya giden askerî ve ticarî Roma yoludur (Ramsay 1960: 22-23).

3. yol: İznik, Kütahya, Sandıklı, Dombay Ova, Keçiborlu, Burdur üzerinden Antalya'ya giden Türk yolu olup bu yoldan bir kol İncehisar-Afyon arasından geçip Şuhut ve Bozdurmuş Beli'nden Yenice köyü köprüsüne ulaşır. Bu yol Doğu Hamideli şehirlerini, Germiyan ve bir ara Anadolu Beylerbeyliği'nin merkezi olan Kütahya'ya bağlar.

4. yol: Eskişehir, Afyon ve Sandıklı üzerinden Dinar'a gelen Roma yolu, Efes

⁹ Karayolları Genel Müdürlüğü Tarihî Köprüler Müdürü Halide Hanım tarafından köprünün, ayaklarının Roma ve kemer tarzının ise Selçuklu olduğu söylenmiştir.

ve Denizli üzerinden gelen 1 ve 2. yollar ile Dombay Ova'da birleşir (Ramsay 1960: 22-23).

26 Temmuz 1402 tarihinde vuku bulan Ankara Savaşı'nın ardından Timurlenk, Hamideli topraklarını işgal etmiş, Uluborlu ve Eğirdir şehirlerini yağmalamıştır. Timur, Ankara, Sivrihisar, Kütahya ve Manisa üzerinden İzmir'e gelmiş ve İzmir'i 14 günde teslim almış, oradan Hamideli topraklarına yönelmiştir. Hamideli topraklarında hangi yollardan yürümüş, nerelerden, ne zaman ve nasıl geçmiş olduğu hakkındaki görüşleri inceleyecek olursak şu bilgilerle karşılaşırız:

1- Yıldırım Bayezit'i mağlup eden Timurlenk'in Uluborlu ve Eğirdir'e gelişini haber veren en önemli kaynak Şerafeddin-i Yezdi veya İran'ın Yezd şehrinde Şerafeddin Ali'nin zafernamesidir (Turgal: 781-784). Zafername'de, Eğirdir ve Nis Kalesi'nin fethi ayrıntılı anlatılmaktadır. Aynı zamanda Timur'un fetihten sonra Eğirdir'den Akşehir'e giderken kullandığı yoldan da bahsedilmiştir. Buna göre Timur Akşehir'e giderken Hoyran ve Eğirdir Gölü ortasından karşıya geçmiştir.

2- Neşet Çağatay tarafından (Çağatay 1944: 1643-1646) Nizamüddin Şami'nin Zafername'sine dayanarak aynı bilgiler teyit edilmiştir.

3- Böcüzade de ise Timurlenk ile ilgili şu bilgiler verilmiştir:

a- "Hüseyin Beyin H.800/M.1398 tarihinde ölmesiyle yerine oğlu Latif Bey geçmiş ise de Timurlenk Vak'ası'nın zuhuruyla Hamideli havalisi Timur askeri tarafından işgal olunmuştur." (Böcüzade 1983: 22)

b- "Findos köyleri Selçuklular zamanında büyük köyler idi ancak Hicri 9. yüzyılın başlarında Aksak Timur haşaratının tahribatına uğradıkları anlaşılmaktadır." (Böcüzade 1983: 41)

c- "H.804/M.1402 yılında, Timurlenk'in bu kaleyi almak için Akşehir'den bu havalie hareketle, Pınarpazarı ve Kervansaray cihetlerine gelerek, dış kaleyi fethettiği hâlde, iç kaleden içeri giremeyerek, Camili Yayla cihetinden dolaşip Yazla'yı karargâh yaptığı ve karadan Yazla'ya giden yolu, Sivridağ eteklerini yararak açtığı ve kaleyi kuşatarak almaya muvaffak olduğu rivayet olunmaktadır. Tacü't-tevarih Eğirdir'in fethini şöyle yazar: "İzmir kal'asını Frenk elinden aldıktan sonra ol canibe azim oldu. 805 Şabanının 17. günü yevm-i ahadde ol buhayreye vasil oldu." (Böcüzade 1983: 61-62).

d- "Küçük Findos önündeki cami ve minaresinin Timur istilâsında tahrip edildiği, fakat minarenin tamamının yıkılmadığı söylenmektedir." (Böcüzade 1983: 95)

e- "Yalvaç'ta bulunan Devlethan Camii'ni H.805/ M.1404 sıralarında burasını istila eden Timur'un emirlerinden Devlethan isminde birisinin adına yapıldığı sanılmaktadır." (Böcüzade 1983: 98)

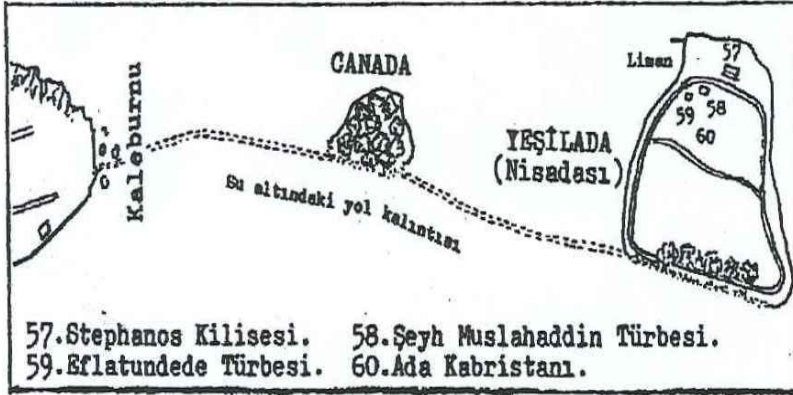
f- "Timur'un Eğirdir kalesini almak için H.804/M.1402 Akşehir'den hareketin-

de Eğirdir halkı Nis Adası'na sığınmış, adanın işgali sırasında Müslümanlar ve Hristiyanlar kaçmış, Timur adadaki kiliseleri tahrip etmiştir. Timur'un gidişinden sonra Nis'e dönen Müslüman ve Hristiyanlar, orada kalan Müslümanlarla birlikte oturmakta mahzur görmemişler, tahrip edilen kiliselerden Kız Kilisesi'ni Müslümanların onanarak cami yapmalarına müsaade etmişlerdir." (Böcüzade 1983: 104)

g- "Timurlenk Hamideli yöresine geldiğine, Ispartalı Şeyh Alaeddin Efendi'nin tarikatına özel bir sevgisi bulunduğu cihetle, sair yerlerde yaptığı kötülükleri Ispartalılara yapmadığı, rivayet edilmektedir." (Böcüzade 1983: 117)

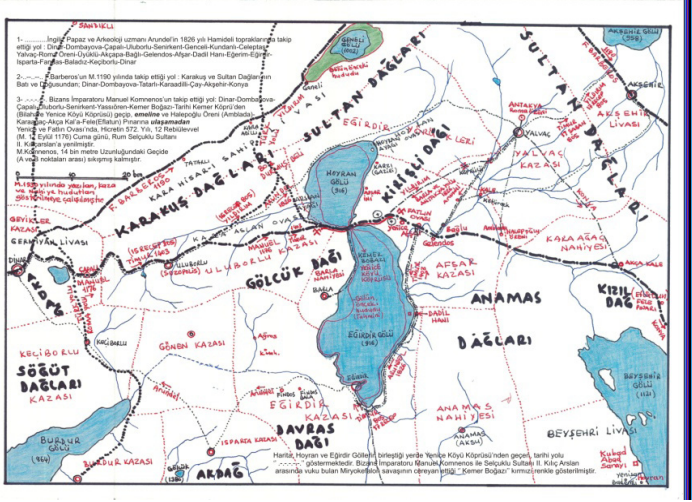
Yukarıda görüleceği üzere, Timurlenk Akşehir hududundadır. Yalvaç-Akşehir arasında, Sultan Dağları üzerinde bir yerde veya Yalvaç'tadır.

Bütün bilgiler incelendiğinde Uluborlu'dan hareket 16 Recep Cuma, ılgarla yani dörtına gidilerek 17 Recep Cumartesi sabah Eğirdir'e gelinmiş, Pazar günü de Eğirdir'in dış kalesine saldırılmıştır. Uluborlu'dan hareket eden Timur'un takip ettiği yol güzergâhı, Senirkent, Yassıören, Abdülcebbar, Kayaagzı, Yenice köyü köprüsü, Yenice, Afşar, Dodos, Hüyük, Şaraphane, Dadil Hanı, Egerim, Mahmatlar Gököz mevkii, Karadutlar, Karabağlar, Kemer Köprü, Boğaz Ovası, Pınar Pazarı, Kemer Köprü, Köprü Başı şeklinde olup yaklaşık 95 km'dir.

Harita-2: Eğirdir Kale Burnu- Canada (Gülistan), Nis Adası ve "su altındaki yol kalıntısı"

Harita-2'de Eğirdir ile adalar arasında olup da şimdi sular altında kalan yol gösterilmektedir (Kaçınzade 2005: 86). Salih Şapçı tarafından çizilen bu haritada Nis Adası'nda bulunan Ada Kabristanı, Stefanos Kilisesi, Şeyh Muslihiddin Türbesi ve Eflatun Dede Türbesi gösterilmektedir.

Harita-3: Kemer Boğazı, Bölük Ada, Bülbül, Kel Tepe ve Kemer Damları gösterilmiştir.

Niketas'ın savaşı tasviri ve geçit ile ilgili olarak verdiği bilgiler ise kısaca şöyledir: İmparator Manuel, Frigya'dan hareketle Leodikya üzerinden Miryokefalon'a gelmiştir. Buradan itibaren Türkler ile küçük çarpışmalar yaparak "Tzibritze Geçidi"ne ulaşmıştır. Ancak Manuel, geçidi tedbir almadan geçmeyi denemiştir. Ancak burada Türkler ile kanlı bir savaş yapılmış ve İmparator büyük bir yenilgi almıştır. Sonuçta savaşı kazanan II. Kılıç Arslan (Niketas'a göre "Barbar") Manuel'e barış önermiştir. Zaten zor durumda kalan Manuel barışı kabul etmiştir. Daha sonra Manuel, Filadelfiya (Salihli)'ya geçmiştir. Buradan bir ulak İstanbul'a yollamış ve başına gelenleri anlatmıştır (Khoniates 1995: 123-132).

Miryokefalon Kalesi

Miryokefalon Kalesi için dört ihtimal mevcuttur:

1- Dinar'ın kuzeyinde Homa (Gümüşsu) civarı olup, Dinar'ın Uluborlu'ya uzaklığı 35, Kemer Boğazına ise 70 km'dir.

2- Uluborlu yani Mordiyum Kalesi olabilir ki Kemer Boğazı Uluborlu'nun 35 km doğusundadır. Niketas, Miryokefalon ile Mordiyum Kalesini karıştırmış olabilir. Manuel şayet Mordiyum (Uluborlu) Kalesi'ne uğradıysa (Ramsay 1960: 140) ki Ramsay öyle söylemektedir. Bu kale, Yenice köyü köprüsü veya Kemer Boğazı'na 35 km uzaklıkta yani yaklaşık bir günlük bir mesafededir.

3- Böcüzade'de (Böcüzade 1983: 20-21 ve 57), şu beş kazanın kalesi olduğundan bahisle, "Beşşehri, Seydişehri, Karaağaç, Yalvaç ve Isparta kal'alarını iştura için vekil

tain etti.” diyerek, Sultan I. Murat’ın satın almak istediğini belirtiyor. Ayrıca Böcüzade, Karaağaç kazası merkezinde, “Kale mahallesi denilen bir yerde bazı resimli ve yazılı taşlar bulunması ve H.1250/M.1834 tarihine kadar kale kapılarının mevcut olduğunu görenlerin ifadesine göre burada evvelce bir kalenin mevcut olduğu anlaşıl-makta ise de halen bu kaleye ait bir kalıntı yoktur. Buna göre, Hamit oğlu Hüseyin Beyin, Sultan I. Murat’a sattığı yerler arasında bulunan bu şehrin kalesi olduğunda şüphe yoktur.” demektedir. Bu kale, Zeki Arıkan’ın (1988: 8) “Karye-i Akçakale ve Saray-cık. Timar-ı Pir Cesur bin Bereket. Mezkûr karye köhne defterde halî hayırsız durağı yer olup İshak Paşa hazretleri Bereket Beye ihya etmek için vermiş ve kimsenin yazı-lusu olmayan evlerden gelip otular ve avarız-ı divaniyeden emin olalar deyü mektup vermiş. Biz dahi ol mektupla deftere kaydettik deyü sept etmiş.” diye bahsettiği Ağcakale veya Akçakale olarak gösterilen yerdir. Saraycık karyesinin yeri 25 bin öl-çekli haritaya göre, hâlen Kale Camii’nin 2 km kadar kuzeydoğusunda Saray Mezarlı-ğı olarak gösterilen yerdir. “İshak Paşa’nın imar etmesi için Bereket Beye verdiği Ak-çakale, 1478 yılında 8 neferlik nüfusa sahip bir derbent olup 1522 tarihli tahrirde bi-raz daha büyük bir köy iken TK 51’de ise oldukça büyük bir köy durumundadır ve ar-tık derbent özelliği kalmamıştır.” (Arıkan 1988: 92-93). “TT 30 ve TT 994’de Saray-cık ile birlikte yazılan Akçakale” (Arıkan 1988: 177). 1931 yılında yıkılıp yerine hal-kevi yapılan Karaağaç kazasının en eski yapısı olan Zekeriya Paşa Mescidi’ne (Kö-seoğlu 1936: 335) yaklaşık 1 km uzaklıktadır. Hâlen, Karaağaç kazasının merkezinde Asıl Kale, Aşağı Kale, Ulvi Kale gibi mahalle adları mevcut olup Fatlın Ovası’na yaklaşık 30 km uzaklıkta bulunan Akçakale, büyük bir ihtimalle metruk Miryokefa-lon İstihkâmı olmalıdır.

4- Belki de Miryokefalon Kalesi, Fatlın Ovası’nın 8 km kuzeydoğusunda bulu-nan Kötürnek ve Bey Bunarı’nın veya Kaplangı’nın doğusunda Asarlık bölgesinde-dir. Kaplangı’nın doğusuna Eğirlerliler Asarlık demişlerdir. Asarlık’ta uzun ve geniş taş duvar temeli hâlâ mevcut durmaktadır.

Yaka, Kaplangı, İrme ve Asarlık veya Hisarlık, Kötürnek yerleşim yerinin tam kuzeyinde, rakımı 1075 ila 1112 arasında değişen 75 dönümlük nispeten düzlük olduğu için olsa gerek halkın düzen dediği tabii bir kale durumunda bir yer vardır. 1112 rakımlı tepeden, 15 km uzaklıktaki Yalvaç şehri ve kuzey tarafındaki Antakya harabeleri çıplak gözle görülebilmektedir. Bu kale, Antakya şehrine güneyden gelecek saldırılara karşı yapılmış eski bir kaledir. Çevresi 1150 metre gelen tabii kalenin doğu ve kısmen kuzey cephe-lerinde kale duvarının yıkıntıları olduğunu tahmin ettiğim 550 metrelik kısmında hala moloz taş yığıntıları göze çarpmaktadır. Diğer 600 metrelik kısmında ise duvar yapmaya gerek duymamışlardır. Kalenin içinde de yer yer bina yıkıntıları olduğunu zannettiğim moloz taş kümeleri vardır. Hemen hemen Yaka’nın her yerinde topraktan yapılmış küp ve testi kırıkları göze çarpmaktadır. Bu kalenin kuzey istikametinde Eğirler köyüyle aradaki dereye Kaplangı dereesi denmektedir. Hanönü mevkiindeki çeşmenin suları Kaplangı dere-sinde bulunan, Bey Bunarı’ndan, künklerle gelmektedir. Kaplangı veya Kaplanga adı Kefalon, İrme ise Miryo adını akla getirmektedir.

Savaş Yeri ile İlgili Görüşler

W. M. Ramsay ve Niketas¹⁰'ın tarifine uyabilecek yegâne yer Senirkent Ovası, Kemer Boğazı ve Fatlın Ovası'dır. Uluborlu'dan hareket eden Bizans ordusunun bir gün içinde (Ramsay 1960: 139-140) ulaşabileceği tek yer, Yenice köyü köprüsü, köprüünün bulunduğu 14 km'lik geçit yani Yenice ve Fatlın ovalarıdır.

W. M. Ramsay, Tomasehek'e dayanarak Miryokefalon Savaşı'nın Uluborlu şehrine bir günlük mesafede yani Kundanlı civarında olduğunu yazmıştır (Turan 1998: 208).

Yörede uzun yıllar araştırma ve kazı yapan W. M. Ramsay'ın bu köprüden ve yoldan haberi olmuş olsaydı, savaşın Kundanlı önlerinde olduğunu söylemez ve tarihçi Osman Turan dahi, Ramsay'a uyararak Miryokefalon savaşının cereyan ettiği yer olarak Kundanlı'yı göstermezdi (Turan 1998: 208).

Yılmaz Öztuna, Miryokefalon Savaşı için Çivril civarını belirtirken, Abdulhalûk Çay, Karamık Beli'ni söylemektedir.

Hüseyin Şekercioğlu'nun dediğinin aksine de olsa, Miryokefalon Savaşı'nda Bizans ordusuna öldürücü darbenin vurulduğu yerin, Kötürnek Boğazı olmayıp, Kemer Boğazı ve Kemer Boğazı'ndaki, adı sonradan Yenice köyü köprüsü olan tarihî kemer köprü üzerinde -köprüünün bulunduğu geçitte- olmuştur. Kötürnek Boğazı, uzunluğu veya diğer boyutları ile bakıldığında koca bir ordunun geçebileceği bir geçit değildir.

Hüseyin Şekercioğlu'nun Gelendost'ta bulunan Miryon ve Fatlın yer adlarından ve Fatlın Ovası'ndaki tarlalar içinde çift sürerken ele geçirilen ok ve mızrak uçları ile kalkan parçalarından yola çıkarak, iddia ettiği Miryokefalon Savaşı'nın Gelendost civarında olduğu hakkındaki tezi, küçük fakat önemli bir farkla kuvvet kazanmış bulunmaktadır.

Her ne kadar Yenice ismi, oldukça yeni manasına geliyorsa da, ilginç özellikler taşımaktadır. Birçok Türk lehçesinde yeni, yengi olarak yazılıp söylenmektedir. Yenice adı, Türkçe "yeni" manasına gelen "yeñi" ile Farsça "yer" manasına gelen "câ" kelimelerinin birleşmesinden oluşmuş olabileceği gibi, "zafer yeri" manasına gelen "yengi" ile "câ"nın bileşmesinden meydana gelen "Yengicâ", zamanla "Yeñice"ye tebedül etmiş olabilir. Hülâsa Yeñice, "zafer yeri" anlamına da gelebilir. "Tzibrizte" kelimesinin Türkçe ses karşılığı olan, "civrici" veya "civrice", "yeñice" kelimesini akla getirmektedir. Şayet Yenice köyü, 1071 Malazgirt Savaşı'nın arkasında, 1176 tarihinden önce kurulmuş ise ki bu çok tabiidir, o zaman Niketas'ın, Türk topraklarındaki "yeñice" adını "civrice" olarak anlamış olması gerekir.

Manuel gibi bir imparator, kadim bir yolu veya Roma yolunu bırakıp niçin hiçbir komutanın askerini sokmayacağı Kufe Çayı gibi kendisini Konya hedefinden biraz daha uzaklaştıracak bir vadiye gitmiş olsun? Bu sorunun cevabı, savaşın yeri ko-

10 Niketas Koniatte'nin tarifine uyan yer Senirkent Ovası'dır.

nusundaki muğlaklıkları açacak anahtar durumundadır.

Çivril, Kufe Çayı Geçidi'nin girişine 15, çıkış yerine en az 35 km uzakta olup Yenice tam geçidin bittiği yerde, yani tam çıkışındadır. Osman Turan, geçidin çıkışında Sybrize (Civrice) (Turan 1998: 208) denilen yerde imparatorun, sultanın tuzağına düştüğünü söylüyor. Cumalar kasabasından başlayan Kufe Çayı Vadisi yaklaşık 21 km uzunlukta olup rakım önce 950 metre, tepede 1350 metreye çıkmakta, Sorkun köyü yakınlarında 1000 metreye düşmektedir. Sorgun'un 2 km batısında bir çay vardır. Sorgun köyü Sandıklı Ovası'nda olup hem Sandıklı'ya, hem de Cumalar kasabasına 20 km uzaklıktadır. Şayet savaş Sorgun civarında meydana gelmiş ise, savaş alanı Çivril olmayıp Sandıklı Ovası'dır.

Manuel'in yenilgisinden henüz 14 yıl gibi kısa bir zaman geçmişken Frederik Barbaros M.1190 yılında, Uluborlu civarından geçerken çekindiği için Manuel'in geçtiği Roma yolundan geçmeyip, daha kuzeyde bulunan Karakuş ve Sultan Dağlarının batısından ve Doğu Hamideli dışından, yani Dinar, Tatarlı, Çay ve Akşehir (Turan 1998: 222-223) üzerinden Konya'ya gitmiştir. Osman Turan, III. Haçlı Seferi sırasında, 1190 yılında F. Barbaros için "Manuel'in 1176 yılında bozguna uğradığı Kundanlı (Miryokefalon) geçidini, bir tuzağa düşmemek gayesiyle, sağda bırakarak Akşehir Ovasına indi." şeklinde belirtmiştir.

Son olarak, tarih ile ilgili bir tespitte bulunmak gerekirse, Hicretin 572. yılında, bir Cuma günü (17 Eylül 1176) II. Kılıç Aslan'ın Bizans İmparatoru Manuel Komnenos'u yendiği yerin "Kemer Boğazı Geçidi" olduğu söylenebilir. Miryokefalon savaşı, ne Osman Turan'ın dediği gibi Kundanlı arazisinde, ne de Hüseyin Şekercioğlu'nun dediği gibi Celeptaş, Eyüpler, Akçaşar, Elbiz Deresi ve Kötürmek köyü güzergâhında olmuştur. Çok muhtemeldir ki, Miryokefalon Savaşı, Yenice köyü köprüsünün bulunduğu Kemer Boğazı Geçidi'nde vukubulmuş olmalıdır. Bizans ordusunu ikiye ayıran dar geçit, üzerinde Yenice köyü köprüsünün de bulunduğu, yaklaşık 14 km uzunluğunda bir geçittir. Bahis konusu kemer köprü, 14 km uzunluğundaki geçidin neredeyse tam ortasında bulunmaktadır. Geçidin batısında kalan Senirkent Ovası'ndaki artçı Bizans ordusuna, sayıları 30 ila 50 bin civarında olan Türkmenler, geçidin çıkış yerindeki öncü Bizans ordusuna ise, başında sultanın bulunduğu Selçuklu ordusu saldırmıştır.

2. SONUÇ

Uluborlu kazasından gelip, Yenice köyü köprüsü ve Gelendos üzerinden Karaağaç-Kireli ve Konya'ya giden yol, Yenice köyü köprüsünün sular altında kalmasıyla mecburi olarak ortaya çıkan Kundanlı ve Yalvaç üzerinden geçen mevcut yoldan 20 km, M.1190 yılında Frederik Barbaros'un geçtiği yoldan ise 60 km daha kısadır.

Eski zamanlardaki kervancıların ve devlet yöneticilerinin, bu hususu göze almış olmaları gerekir. Bu bilgilerden hareketle, Konya-Uluborlu kervan yolu üzerinde bulunan Afşar Kasabasının, Yenice köyü köprüsünün yıkılmasıyla devre dışında kalmış olduğu ve önemini yitirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Hoyran ve Eğirdir göllerinin

yakın tarih içinde yükselmeleriyle söz konusu köprünün ve yolun sular altında kaldığı da gözlenmektedir.

Miryokefalon Savaşı'nın yapıldığı söylenen yerle ilgili, Kundanlı, Karamık Beli, Çivril Kufe Çayı vadisi ve Gelendost Fatımlı Ovası gibi dört ayrı görüş hâlâ devam etmektedir. Bu çalışmada Yalvaç'a giden eski yolun Kundanlı'dan değil, Kemer Boğazı veya Yenice köyü köprüsünden geçtiği belgelerle ortaya konmuştur.

Yol, Kemer Boğazı'ndan geçtiğine göre, Sultan II. Kılıçaslan ile Manuel Komnenos arasında Hicretin 572. yılı (M.1176), Rebiülevvel ayının 12'si Cuma günü vukubulan ve Türklerin galibiyetiyle sonuçlanan savaşın bu boğaz üzerinde ve Fatımlı Ovası'nda olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır.

Zaten Kundanlı'da Manuel'in sıkıştırılabileceği bir geçit ve boğaz olmadığı, coğrafi inceleme yapıldığında anlaşılacaktır ve bunu herkes kabul edebilir. Bu tespitlerle birlikte Selçuklu tarihçisi Osman Turan ve tarihî coğrafyacı W. M. Ramsay'ın Kundanlı üzerinde ittifak etmeleri bizim görüşümüze en kuvvetli bir destek olmaktadır.

3. KAYNAKÇA

1. ARIKAN, Zeki (1998). XV-XVI yy. Hamit Sancağı, İzmir.
2. Böküzade, Süleyman Sami (1983). Isparta Tarihi, Çev.: Suat Seren, Serenler Yay., İstanbul.
3. ÇAĞATAY, Neşet (1944). "Hamit Sancağı Köylerine Ait Bir Vesika", Isparta Ün Mecmuası, S.125-126, Ağustos-Eylül, C.11.
4. ÇAĞATAY, Neşet (1944). "Timurlenk'in Eğridir Seferi", Isparta Ün Mecmuası, S.118-119-120, 2. Kânun-Şubat-Mart, C.10.
5. Ebu Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî (2008). Seyahatname, Çev.: A. Said Aykut, YKY, İstanbul.
6. Kaçınzade, Süleyman Şükrü (2005). Seyahatü'l-Kübra, Çev.Salih Şapçı, Sinan Ofset, Eğirdir, Kasım.
7. KHONIATES, Niketas (1995). Historia, Çev.Fikret İşıltan, TTK, Ankara.
8. KOFOĞLU, Sait (2006). Hamitoğulları Beyliği, TTK, Ankara.
9. KÖSEOĞLU, Neşet (1936). "Şarkî Karağaç Kitabeleri ve Mezar Taşları", Isparta Ün Mecmuası, S.22-23-24, 2.Kânun-Şubat-Mart, C.2.
10. ÖRENSUN, Nazım (1937). "Isparta Coğrafyası", Isparta Ün Mecmuası, S.37, Nisan, C.4.
11. RAMSAY, W. M. (1960). Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Çev.: Mihri Pektaş, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
12. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşiv Dairesi Başkanlığı, Yayın No.: 13, 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I, Ankara, 1993.
13. TURAN, Osman (1998). Selçuklular Zamanında Türkiye, Boğaziçi Yay., İstanbul.
14. TURGAL, Hasan Fehmi; "Şerafeddin-i Yezdi, Zafername", Konya Halkevi Dergisi, Yıl 2, S.13.